

Meta Mencej

Poslanstvo, pogoji in okoliščine delovanja Gerontološkega društva Slovenije

POVZETEK

Članek obvešča o dejavnosti Gerontološkega društva Slovenije v času njegovega skoraj 40-letnega obstoja. V prvih desetletjih je bila to predvsem prostovoljna strokovna organizacija ljudi različnih strok in poklicev, ki se ukvarjajo s starostjo, staranjem in starostnim varstvom. Društvo je s svojimi strokovnimi programi zapolnjevalo vrzel v medpodročnem gerontološkem izobraževanju in izdajateljski dejavnosti, s čimer nadaljuje tudi v sedanjem času. V zadnjih dveh desetletjih je društvo preraslo v splošno humanitarno organizacijo. Ta poleg strokovnjakov združuje tudi starejše ljudi same in zanje pripravlja posebne programe, katerih cilj je kakovostnejši in bolj zdrav način življenja, urejanje in uresničevanje pravic starejših ljudi, reševanje osebnih stisk in osveščanje javnosti o potrebah starejših ljudi ter o starosti kot pomembnem življenjskem obdobju. Društvo se ves čas zavzema tudi za ponovno vzpostavitev celovitega gerontološkega in geriatričnega programa na nacionalni ravni in za njegovo ustrezno mesto v splošnih in posebnih izobraževalnih, študijskih in raziskovalnih programih. Na koncu avtorica opozarja tudi na neustrezne materialne razmere, v katerih društvo deluje.

Ključne besede: gerontologija, kakovost življenja starejših, gerontološko izobraževanje.

AVTOR: *Meta Mencej* je upokojena doktorica medicine, diplomantka javnega zdravstva ter predsednica Gerontološkega društva Slovenije, v katerem deluje že več kot 25 let. V zadnjih desetletjih svoje aktivne dobe je delala na področju socialnega in zdravstvenega varstva ter zdravstvene zakonodaje. Upokojila se je leta 1996 kot državna podsekretarka na tedanjem Ministrstvu za zdravstvo.

ABSTRACT

Mission, terms and conditions of functioning of the Gerontological Association of Slovenia

This article informs the public of the activities of the Gerontological Association of Slovenia in the time of its nearly 40 years of existence. In the first decades this was mainly a volunteer expert organisation of people with various professions dealing with the old age, aging and care for the elderly. The association with its expert programmes filled a gap in the interdisciplinary gerontological education and publishing activity, which we pursue currently as well. In the last two decades the association evolved into a general humanitarian organisation, which in addition to the experts unites also elderly people themselves, and prepares special programmes for them with the aim of a better quality of life and a more healthy life style, settling and realizing of the rights of elderly people, solving of personal crises, and informing of the public about the needs of the elderly and of the old age as an important era of life. The association is constantly working on a

reestablishment of a global gerontological and geriatric programme on a national level, and for its adequate position in general and specialised educational, study, and research programmes. At the end the author points out also the inadequate material conditions in which the association is operating.

Key words: gerontology, quality of life of the elderly, gerontological education.

AUTHOR: Meta Mencej, MD, is a retired Medical Doctor with a degree in public health and the president of the Gerontological Association of Slovenia where she has been active for over 25 years. In the last decades of her working period she was active in the field of social and health care and health legislation. She retired in 1996 as the undersecretary of State at the Ministry of Health of Slovenia.

UVOD

Gerontološko društvo Slovenije bo decembra 2009 dopolnilo 40 let aktivne in raznovrstne dejavnosti na področju gerontologije v Sloveniji. Ustanovljeno je bilo na pobudo profesorja dr. Bojana Accetta (le nekaj let za tedanjim Inštitutom za gerontologijo in geriatrijo v Ljubljani) kot prostovoljna strokovna organizacija, da bi izpolnjevala naslednje naloge:

- povezovala vse, ki se v Sloveniji poklicno ali drugače ukvarjajo z vprašanji starosti, staranja in starostnega varstva;
- z različnimi oblikami predavanj, seminarjev in učnih delavnic v medicinski in socialni sekciji ter z izdajanjem strokovnih publikacij zapolnjevala vrzeli v medpodročnem gerontološkem izobraževanju in izpopolnjevanju v slovenskem prostoru;
- sodelovala z različnimi sorodnimi organizacijami in se povezovalo tudi v mednarodnem merilu.

Na začetku 90-ih let je društvo uvedlo tudi programe, namenjene neposredno starejšim ljudem, z ustanovitvijo sekcije seniorjev leta 2003 pa je v svoje vrste povabilo tudi starejše ljudi same.

STATUS TER NAMEN IN CILJ DELOVANJA DRUŠTVA

Po odločbi ministra za zdravje je zdaj društvo splošna humanitarna organizacija, ki si s svojimi raznovrstnimi programi, izdajateljsko in drugo dejavnostjo prizadeva za večjo kakovost življenja starejših ljudi. Od leta 1993 je društvo včlanjeno tudi v Mednarodno gerontološko in geriatrično združenje (I.A.G.G.).

Namen in cilj delovanja Gerontološkega društva Slovenije je že od vsega začetka izboljševanje kakovosti življenja starejših ljudi v Sloveniji, in sicer z različnih vidikov in na različne načine:

- posredno s kakovostnejšim delom ter povečevanjem znanja in usposobljenosti strokovnjakov za delo s starim človekom, kot tudi
- z različnimi programi za starejše ljudi same.

Programi, namenjeni sekciji seniorjev in drugim starejšim ljudem, obsegajo: telefonsko svetovanje v zvezi z socialnimi in zdravstvenimi vprašanji, osebnimi in drugimi stiskami starejših, pripravo na upokožitev, seznanjanje s pogoji bivanja v domovih za starejše po Sloveniji in možnostmi za pomoč na domu, nasvete in vaje za premoščanje spominskih motenj, predavanja in pogovore o zdravi prehrani, gibanju in zdravem načinu življenja nasploh, okrogle mize o ravnanju z zdravili in domačo lekarno, nujnih stanjih in prvi pomoči med starejšimi in druge.

Pri organiziranju teh srečanj se sekcija seniorjev uspešno povezuje z domovi starejših občanov po vsej Sloveniji, upokojskimi društvi in njihovimi centri aktivnosti, zlasti v Ljubljani. Društvo je izdalo tudi vrsto knjig in drugih publikacij, namenjenih starejšim ljudem za njihovo lastno vsakdanjo rabo.

TEMATIKA STROKOVNEGA DELA

Ves čas svojega obstoja se društvo na različne načine loteva pomembnih in aktualnih strokovnih vsebin, povezanih s starostjo in položajem starejših ljudi pri nas. Na teh srečanjih smo v preteklosti govorili o:

- demenci,
- nespečnosti v starosti,
- položaju starega človeka v družini,
- različnih oblikah nasilja nad starejšimi,
- etičnih vprašanj ob koncu življenja,
- uporabi zdravil v starosti in ravnanju z zdravili v domovih starejših občanov,
- pomenu, vrstah in načinih telesnih vaj za zdravo starost,
- izboljšanju stikov (komunikacije) z bolnikom,
- novostih v socialnem delu s starejšimi in drugih vprašanjih.

V zadnjih letih se na predlog strokovnega sveta društva bolj načrtno lotevamo obravnave različnih bolezni v starosti in gerontoloških sindromov. Doslej smo tako obdelali:

- psihiatrične bolezni,
- bolezni gibal,
- onkološke bolezni,
- demenco,
- paliativno oskrbo ter
- problematiko vida in sluha v starosti.

Vse te vsebine so vedno pripravljene z vidika različnih strok in poklicev, saj so udeleženci strokovnih srečanj ljudje različnih strok in poklicev, ki imajo pri svojem delu opravka s starejšimi ljudmi. V program srečanj so vedno uvrščeni tudi določeni sociološki vidiki, kot to terja večplastnost bolezni in stanj pri starejšem človeku. Prispevke s teh strokovnih sestankov objavljamo v knjižni zbirki, ki smo jo poimenovali *Bolezni in sindromi v starosti*. Doslej sta izšli dve knjigi, ki sta na voljo v društvu, tretja pa je v pripravi.

DRUGE DEJAVNOSTI DRUŠTVA

Gerontološko društvo Slovenije se v okviru svojih možnosti dokaj dosledno odziva tudi na aktualna dogajanja v slovenskem prostoru, ki zadevajo položaj starejšega človeka in gerontološke stroke. Tako smo se vključili v razpravo o vseh pomembnejših nacionalnih dokumentih, ki zadevajo starejše ljudi (ah pa so v njih pozabljeni).

POLOŽAJ SLOVENSKE GERONTOLOGIJE

Društvo je vse od ukinitve oz. preusmeritve delovanja nekdanjega Inštituta za gerontologijo in geriatrijo nenehno opozarjalo na vrzel, ki je s tem nastala v slovenskem prostoru, zlasti ker so s tem tudi vsi, ki v Sloveniji delajo s starimi ljudmi, izgubili svoj strokovni vrh na področju medicinske gerontologije. Inštitut je v 60-ih in 70-ih letih oral ledino, in to precej pred marsikatero razvitejšo evropsko državo.

Gerontološko društvo Slovenije je ob svoji 30-letnici konec leta 1999 pripravilo okroglo mizo o položaju gerontološke stroke v Sloveniji. Na njej so kompetentni predstavniki državnih organov, visokih šol in fakultet ter drugih pristojnih organizacij predstavili, kako so gerontološke vsebine zastopane v programih na vseh stopnjah izobraževanja od osnovne šole dalje ter v raziskovalnih programih. Izrazih so tudi svoja stališča do dodiplomskega študija in podiplomskega izpopolnjevanja s področja gerontologije. Zdravniki, ki so sodelovali na okrogli mizi, so povedali, kako koristni za delo splošnih zdravnikov so bili podiplomski seminarji iz gerontologije, ki jih je opravilo okoli 100 slovenskih zdravnikov.

Resnici na ljubo je treba povedati, da je bil pred nekaj leti ponovno pripravljen program podiplomskega študija iz gerontologije v okviru Medicinske fakultete v Ljubljani, vendar do realizacije žal ni prišlo.

Sklepne misli s prej omenjene okrogle mize so pomembne tudi za današnji čas. Pozneje (marca 2004 in nazadnje tudi v letu 2008) je razpravo o problematiki starostnikov in staranja s podobnimi ugotovitvami organiziralo tudi Slovensko zdravniško društvo.

V sklepnih mislih z naše okrogle mize o položaju slovenske gerontologije je bil zaobsežen skoraj ves pričakovani oz. po naši oceni potrebn program gerontološke dejavnosti na nacionalni ravni, ki naj bi med drugim obsegal:

- izvajanje in usklajevanje raziskovalne in pedagoške dejavnosti (zlasti tudi podiplomske) ter spremljanje rezultatov raziskav na področju medicinske in socialne gerontologije;
- analitično spremljanje stanja in potreb starejše populacije, zlasti tudi njihovega zdravstvenega stanja;
- skrb za reševanje odprtih strokovnih vprašanj in oblikovanje doktrine na posameznih geriatričnih oz. gerontoloških področjih;
- skrb za ozaveščanje in seznanjanje javnosti ter posameznikov pa tudi študentov nekaterih drugih strok (arhitektura, pedagoška dejavnost, družbene vede ipd.) o pomembnejših vprašanjih s področja starosti in staranja.

Glede na zapisane obljube iz medresorske vladne strategije s širokega področja gerontologije, sprejete septembra 2006, in upoštevanje pomembnosti tega odmevnega zbora se nam

obeta, da bomo glede slovenske (in še posebej medicinske) gerontologije morda le prišli od besed k dejanjem.

Ko sva z dr. Voljčem in sodelavci v začetku leta 2008 pripravila odziv na obširno anketo o slovenski geriatriji in gerontologiji, ki bo podlaga za predstavitev stanja v Evropi na tem področju na svetovnem gerontološkem kongresu julija 2009 v Parizu, sva поблиže zaznala, kaj vse bi bilo še potrebno storiti. Upajmo, da bomo v prihodnje pri tem uspešnejši.

NAMESTO SKLEPA

Govorila sem o poslanstvu Gerontološkega društva Slovenije in prizadevanjih za njegovo uresničevanje, namenoma pa nič o pogojih in okoliščinah, v katerih društvo deluje zadnje desetletje. Nisem namreč hotela razlagati, kako je mogoče uspešno (ali sploh) delovati v pogojih nikakršnih ali skrajno skromnih materialnih možnosti – ti so se v veliki meri tudi zaradi nerazumljivega nerazumevanja nekaterih potencialnih financerjev (svetle izjeme so Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Krka in v zadnjem času Ministrstvo za zdravje, ZPIZ, pa še kateri bi se morda našel) v zadnjih dveh letih spremenili v pravo solzno dolino, tako da smo resno razmišljali o smiselnosti nadaljnjega obstoja društva.

Pa smo se spomnili zgodovine. In k sreči imamo skupino predanih ljudi, ki so v teh desetletjih s svojim prostovoljnim delom, znanjem in izkušnjami ter z nešteti urami svojega prostega časa prispevali svoj pomemben delež tudi k zapolnjevanju dosedanjih vrzeli na področju gerontološkega znanja in izpopolnjevanja pri nas.

Žal je tako, da tudi vsako navdušenje sčasoma izgubi svojo moč, in hudo težko je stvari postavljati na novo, potem ko jih enkrat hote ali nehote pomagamo na ta ali oni način podreti.

LITERATURA

Accetto B. (1987). *Starost in staranje*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

I.A.G.G. (2006). *Basic Contents of Geriatric Medicine for Undergraduated Medical Students*.

Mencej M. (1998). Slovenska gerontologija včeraj in danes – kaj pa jutri? V: *Zdravstveno varstvo*, letnik 37, str. 57-60.

Mencej M. (2000). Okrogla miza o položaju gerontološke stroke v Sloveniji. V: *Kakovostna starost*, št. 4, str. 29-34.

Arhiv in gradiva Gerontološkega društva Slovenije.

Kontaktne informacije:

Meta Mencej, dr. med.

Gerontološko društvo Slovenije

Teslova ulica 17, 1000 Ljubljana

e-naslov: gds@siol.net